

माध्यमिक तहका सन्थालीभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली प्रयोगमा गरेका त्रुटि र तिनको निराकरणका उपाय

Errors Made by Santhali Speaking Students of Secondary Level in Using Nepali and the Ways of their Solutions

भवानीराम शर्मा^१

लेखसार

उपप्राध्यापक

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
महेन्द्ररत्न बहुमुखी क्याम्पस
इलाम, नेपाल ।

Email:

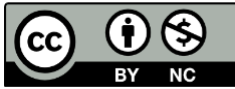
bhawani.sharma@
mrmc.tu.edu.np

प्रकाशन : २०७९, मङ्सिर

Published: 2022 December

Doi:

[https://doi.org/10.3126/bns.
v26i1.61447](https://doi.org/10.3126/bns.v26i1.61447)



This is an open access article distributed
under the terms and conditions of the
Creative Commons Attribution (CC BY
NC)

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

© 2022 by the author

Journal

विकासको निम्ति शिक्षा
Bikashko Nimti Shiksha

ISSN: 2616-0188 (Print)
3021-954X (Online)

website:

<https://www.nepjol.info/index.php/bns>

Published By

Research Centre for Educational
Innovation and Development
(CERID)

<http://www.cerid.tu.edu.np>

प्रस्तुत अध्ययन माध्यमिक तहका दोस्रोभाषी विद्यार्थीहरूले नेपालीको उच्चारण र लेखाइमा गर्ने त्रुटि र त्यसले मानक र स्तरीय नेपालीमा पार्ने प्रभावगत समस्यामा केन्द्रित रहेको छ । दोस्रोभाषी विद्यार्थीका रूपमा सन्थालीभाषालाई मातृभाषाको रूपमा प्रयोग गर्ने माध्यमिक तहमा अध्ययनरत १६ जना विद्यार्थीलाई नमुनाको रूपमा छनोट गरिएको छ । यस लेखको मुख्य उद्देश्य सन्थालीभाषी विद्यार्थीले नेपाली उच्चारण र लेखाइमा गर्ने त्रुटि पत्ता लगाई उनीहरूलाई मानक नेपाली सिकाउने उपायको खोजी गर्नु रहेको छ । यस अध्ययनमा मूलतः प्राथमिक सामग्रीलाई उपयोग गरिएको छ भने गुणात्मक र परिमाणात्मक दुवै ढाँचाको उपयोग गरिएको छ । यसमा उद्देश्यमूलक प्रक्रियाबाट अध्ययन क्षेत्र छनोट र सम्भावनायुक्त प्रक्रियाबाट नमुना छनोट गरिएको छ भने वर्णनात्मक विधिबाट तथ्याङ्कको व्याख्या र विश्लेषण गरिएको छ । यस अध्ययनबाट नमुना स्वरूप दोस्रोभाषीका रूपमा छानिएका माध्यमिक तहमा अध्ययनरत सन्थालीभाषी विद्यार्थीहरूले नेपालीको उच्चारणमा भन्दा लेखाइमा बढी त्रुटिहरू गरेको देखिन्छ । विशेष गरी अजन्त, हलन्त, संयुक्त वर्ण, रेफ, ण को उच्चारण तथा लेख्य चिह्न, पदसङ्गति, पदयोग र पदवियोग जस्ता लेखाइमा त्रुटिहरू गरेको पाइन्छ । मातृभाषाको प्रभाव, भाषा सिकाइमा भएका असहजता, असावधानी र लापवाहीका कारण त्रुटिहरू सिर्जना भएको देखिन्छ । त्रुटि निराकरणका लागि समस्यापूर्ण क्षेत्र पहिचान गरी त्यसको कारण पत्ता लगाएर सन्थालीभाषी विद्यार्थीहरूलाई आवश्यकतानुसार मानक सामग्री तयार गरी उच्चारण गर्न लगाएर, लिखित तथा मौखिक प्रतियोगितात्मक क्रियाकलाप सञ्चालन गरेर, लिखित प्रश्नोत्तर गराएर, हौसला प्रदान गरेर, उनीहरूको आत्मविश्वास बढाएर, निरन्तर मूल्याङ्कन र अनुगमन गरी आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गरेर एवम् सहकार्यात्मक अभ्यास गराएर त्रुटि न्यूनीकरण गरी मानक नेपाली भाषा सिकाउन सकिन्छ ।

शब्दकुञ्जी : त्रुटि, मातृभाषा, मानक नेपाली, सन्थाल, स्तरीय

How to cite this article (APA)

English: Sharma, B. R. (2022). Errors made by Santhali speaking students of secondary level in using Nepali and the ways of their solutions, *Bikashko Nimti, Shiksha*. 26(1), 57-66. <https://doi.org/10.3126/bns.v26i1.61447>

नेपाली : शर्मा, भवानीराम (२०७९), माध्यमिक तहका सन्थालीभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली प्रयोगमा गरेका त्रुटि र तिनको निराकरणका, उपाय *विकासको निम्ति शिक्षा*, २६(१), ५७-६६ । <https://doi.org/10.3126/bns.v26i1.61447>

Abstract

This study focuses on the errors made by the second language learners of the secondary level while pronouncing and writing the Nepali language, and the problems related to impact they make on the accepted and standard Nepali. Sixteen secondary level students speaking the Santali language as their mother tongue have been selected as the sample. The main purpose of this study is to identify the errors made by the Santhali-speaking students in Nepali pronunciation and writing, and then find out the ways of teaching standard Nepali to them. In this study, only the primary sources have been used whereas both qualitative and quantitative designs have been used. The study area has been purposively chosen and the sample randomly selected, while the data have been analyzed and interpreted using the descriptive method. From this study, it has been found that the Santhali-speaking students as second language learners studying at the secondary level selected as a sample, make more errors in writing than in the pronunciation of Nepali. Specifically, mistakes are made in writing such as *ajanta*, *halanta*, combined characters, *reph*, pronunciation of *rna*, punctuations, *padasangati* (word agreement), word combination and detachment (*padayoga* and *padaviyoga*). The errors seem to have been caused because of the influence of the mother tongue, discomfort of language learning, inattention and carelessness. For minimizing the errors, standard Nepali can be taught to the Santhali-speaking students by identifying the problematic areas for solving errors and finding out the reasons for them, preparing standard materials and making them pronounce as necessary, conducting writing and oral competitive activities, giving them encouragement, increasing their confidence, and providing necessary feedback by continuously evaluating and monitoring them, and involving them in collaborative practice in standard Nepali.

Keywords: error, mother tongue, standard Nepali, Santhal, standard norm.

परिचय

भाषाका आफ्नै सार्वभौम विशेषताहरू हुन्छन् भने प्रत्येक भाषाका विशिष्ट मौलिक विशेषता समेत रहेका हुन्छन्। तिनै विशेषताका कारण प्रत्येक भाषा अरूभन्दा भिन्न हुन्छ। जुनसुकै भाषा सिकाइमा विभिन्न किसिमका कमी कमजोरी देखापर्दछन् जुन स्वाभाविक र प्राकृतिक कुरा हो। सामान्य अवस्थामा गल्ती र त्रुटिलाई एकैनासले हेरिए पनि यी दुईबिच भिन्नता पाइन्छ। बन्धु, (२०७३) ले भाषा सिकाइमा देखिने अनौपचारिक, आकस्मिक, अनुमान गर्न नसकिने र कुनै पनि नियममा बाँध्न नसकिने प्रकृतिका विचलनलाई गल्ती तथा औपचारिक, अनुमेय, निश्चित ढाँचा दर्साउने र नियममा बाँधिँएर पूर्वानुमान गर्न सकिने विचलनलाई चाँहिँ भाषिक त्रुटि हुन् भनेको पाइन्छ। भण्डारी र नेपाल (२०६७) ले गल्तीहरू कहिलेकाहीँ देखापर्ने अव्यवस्थित किसिमका प्रवृत्तिगत कार्यहरू हुन् भने त्रुटि भाषा सिकाइमा देखापर्ने नियमित तथा व्यवस्थित प्रवृत्तिगत कार्य हुन् भनेका छन्। भाषा सिकाइमा त्रुटि देखिनु स्वाभाविक मानिए पनि त्यसलाई हेर्ने दृष्टिकोणमा भने भिन्नता हुन्छ। कर्डर (सन् २००८) ले भाषा सिकाइमा त्रुटिले भाषिक ज्ञानसँग सम्बन्धित

कमजोरीलाई बुझाउँछ भने गल्तीले सिकारुको विस्मरण, जिब्राको रङ्काइ र प्रस्तुतिगत कमजोरीलाई सङ्केत गर्छ भनेका छन्। संरचनावादीहरू त्रुटिलाई गल्ती, असफलता र कमजोरीको सङ्केत ठान्छन् भने मनोवादीहरूले त्रुटिलाई सफलता र सिकाइ प्रक्रियाको आधार भनेको पाइन्छ (भट्टराई र दाहाल, २०६४)। भाषा सिकाइमा त्रुटि देखापर्ने विभिन्न स्रोत तथा कारणहरू हुन सक्छन्। अधिकारी (२०६२) ले लक्ष्यभाषा र स्रोतभाषाविचको संरचनागत भिन्नता, भाषापरिवार, लक्ष्य भाषाको सामाजिक सांस्कृतिक दूरी वा निकटता, सिकारुको मानसिकता तथा बौद्धिक स्तर, सिकारुको उमेर, अभिप्रेरणा, शिक्षण प्रक्रियाको भिन्नता, भाषिक पृष्ठभूमिलाई भाषिक त्रुटिका स्रोत तथा कारक मानेका छन्। त्रुटिहरूको स्रोत, कारण, स्वरूप पहिल्याउने, त्यसको भाषिक प्रभाव खोजी गर्ने तथा निराकरणका उपायहरूसमेत पत्ता लगाउन गरिने कार्य त्रुटिविश्लेषण हो। कर्डर (सन् २००८) का अनुसार भाषा सिकाइमा त्रुटिको अध्ययनबाट सिकारुको त्यस क्षेत्रमा कतिको ज्ञान छ भन्ने कुराको अनुमान गर्न सकिन्छ भने त्रुटिविश्लेषणबाट उसले अझ कुन कुन कुरा सिक्न बाँकी छ भन्ने पत्ता लगाउन सकिन्छ। यसबाट सिकारुका खास खास समस्याको अवगत हुन्छ र समाधानका लागि सचेत प्रयास गर्न सकिन्छ। कथ्य भाषासँग सम्बद्ध त्रुटिहरू खासगरी बोलाइ र उच्चारणसँग सम्बन्धित हुन्छन् भने लेख्य भाषासँग सम्बद्ध त्रुटिहरू विचार सङ्गठन र प्रस्तुतीकरण, वाक्यरचना, शब्दप्रयोग, वर्णविन्यास, लेखनशैली शिल्प तथा सफाइगत पक्षसँग सम्बन्धित हुन्छन्। प्रत्येक भाषाको स्थानीय र स्तरीय रूप हुन्छ। *प्रज्ञा नेपाली वृहत् शब्दकोश* (२०७५) ले भाषाको स्तरीय रूप भाषाको मानक रूप हो भने गुण, महत्त्व, विशेषताका आधारमा उच्च स्तरको रूप स्तरीय रूप हो भनेको छ। तसर्थ सबैतिर एकरूपता भएको, सर्वस्वीकार्य र औपचारिक स्वरूपको भाषिक प्रयोग नै भाषाको स्तरीय र मानक प्रयोग हो भन्न सकिन्छ।

सन्थाल जाति नेपालको पूर्वी तराईका भापा र मोरङ जिल्लामा मुख्य बसोबास भएको एउटा सीमान्तकृत समुदाय हो। नेपाल सरकारले यस जातिलाई आदिवासी जनजाति समुदायभित्र समावेश गरेको छ (जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान, २०५८)। सन्थाल जातिको उद्गमथलो भारत मानिन्छ (राई र हास्दा, २०७५)। जनसाङ्ख्यिक दृष्टिले हेर्दा ५७३९० अर्थात् नेपालको कुल जनसङ्ख्याको ०.२ प्रतिशत जनता सन्थाल समुदायका रहेका छन् (जनगणना, २०७८)। सन्थाल जातिको मातृभाषा सन्थाली भाषा हो जुन आग्नेली भाषा परिवारभित्र पर्दछ। भाषा आयोगले सन्थाली भाषालाई सङ्कटापन्न भाषा समूहभित्र समेटेको छ। नेपालमा ५३६७७ अर्थात् कुल जनसङ्ख्याको ०.९८ प्रतिशत जनता सन्थाली मातृभाषी रहेका छन् (जनगणना, २०७८)। सन्थाल जातिको कुल जनसङ्ख्यामध्ये ९३.६६ प्रतिशतले मातृभाषाको रूपमा सन्थाली भाषा बोल्छन् (जनगणना, २०७८)। यस अर्थमा आदिवासी जनजातिमध्ये सन्थाल सबैभन्दा बढी भाषिक बफादार भएको जाति हो।

सन्थालीभाषी विद्यार्थीको पठनपाठनको माध्यम नेपाली भाषा हो जुन उनीहरूले दोस्रो भाषाका रूपमा मात्र प्रयोग गर्दछन्। यस्तो अवस्थामा उनीहरूको नेपाली भाषा प्रयोगमा मातृभाषाको प्रभाव पर्नु स्वाभाविक नै मानिन्छ। डेनिजर (सन् २०१७) ले दोस्रो भाषा सिकाइमा मातृभाषाले दोस्रो भाषाका व्याकरण, शब्दभण्डार, उच्चारण, वर्णविन्यास र भाषिक सिपहरूमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्दछ भनेको पाइन्छ। विशेषगरी सन्थालीभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली उच्चारण र त्यसको प्रभाव स्वरूप लेखाइमा विभिन्न किसिमका त्रुटिहरू गर्ने गरेको पाइन्छ जसले मानक र स्तरीय नेपाली प्रयोगमा

समस्या पैदा गरेको पाइन्छ। शैक्षणिक दृष्टिले हेर्दा नेपाली र सन्थाली फरक भाषा परिवारका हुनाले यिनीहरूका विचमा समानताभन्दा बढी असमानता देखिन्छ। यसले नेपाली भाषा प्रयोगमा भन्ने जटिलता देखापर्छ। सन्थालीभाषी विद्यार्थीको नेपाली विषयको नतिजालाई हेर्दा उनीहरूको नेपाली भाषा सिकाइमा मातृभाषाको प्रभाव परेको अनुमान गर्न सकिन्छ। त्यसैले यो अध्ययन माध्यमिक तहमा अध्ययनरत सन्थालीभाषी विद्यार्थीहरूले नेपालीको उच्चारण र लेखाइमा गर्ने त्रुटिहरू, ती त्रुटिहरूको स्तरीय र मानक नेपालीमा देखिने प्रभावगत समस्या तथा त्यस्ता त्रुटिहरू देखापर्ने कारणहरू पत्ता लगाउन र तिनको निराकरणका उपायहरूको खोजीमा केन्द्रित रहेको छ। यस अध्ययनमा सन्थालीभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली शब्दोच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरू पहिचान गर्ने, उनीहरूको नेपाली लेखनमा देखिने कठिनाइका क्षेत्रहरू पत्ता लगाउने तथा उनीहरूलाई स्तरीय र मानक नेपाली सिकाउने उपायहरूको खोजी गर्ने अपेक्षा गरिएको छ। प्रस्तुत अध्ययन मनोवादी सिद्धान्तले उल्लेख गरेको सिकारुमा अन्तर्निहित क्षमता र व्यक्तिगत भिन्नताका आधारमा भाषा सिक्दछ तथा व्यवहारवादी सिद्धान्तले उल्लेख गरेको मानिसले उत्तेजना र प्रतिक्रियाद्वारा भाषा सिक्छ भन्ने मान्यतामा आधारित रहेको छ। यसमा तथ्याङ्कको व्याख्या विश्लेषणका लागि कर्डर (सन् २००८) ले उल्लेख गरेका त्रुटिविश्लेषणका प्रक्रियागत चरणहरू त्रुटिको पहिचान, वर्गीकरण, वर्णन र व्याख्या तथा मूल्याङ्कन र निराकरणलाई अपनाइएको छ।

अध्ययन विधि

प्रस्तुत अध्ययनमा मिश्रित अनुसन्धान ढाँचाको उपयोग गरिएको छ। तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न र तथ्याङ्कको व्याख्याविश्लेषण गर्न गुणात्मक अनुसन्धान ढाँचाको उपयोग गरिएको छ भने नमुना छनोट र तथ्याङ्कको प्रस्तुतीकरण गर्न चाहिँ परिमाणात्मक अनुसन्धान ढाँचाको उपयोग गरिएको छ। प्रस्तुत अध्ययनमा सबैभन्दा बढी सन्थाल बसोबास भएको भ्रपा जिल्ला (जनगणना, २०७८) र सो जिल्लामा पनि सन्थालको सघन बसोबास भएको भ्रपा गाउँपालिकाका उल्लेख्य रूपमा सन्थालीभाषी विद्यार्थीहरू अध्ययन गरिरहेका दुईवटा विद्यालयहरू क्रमशः श्री जनता माध्यमिक विद्यालय र डिल्लीराज माध्यमिक विद्यालयलाई अध्ययन क्षेत्रका रूपमा छनोट गरिएको छ। शैक्षिक सत्र २०७७ मा अध्ययन गरिरहेका माध्यमिक तह (कक्षा ११ र १२) का सन्थालीभाषी विद्यार्थीहरूमध्येबाट जोसुकै पर्न सक्ने गरी सामान्य सम्भावनायुक्त नमुना छनोट प्रक्रिया अवलम्बन गरेर प्रत्येक विद्यालयबाट ८ जनाका दरले जम्मा १६ जना (८ छात्र र ८ छात्रा) विद्यार्थीलाई नमुनाका रूपमा छनोट गरिएको छ। नमुनाका रूपमा छनोट गरिएका विद्यार्थीहरू नै यस अध्ययनको प्राथमिक स्रोतका रूपमा रहेका छन्। उच्चारण र लेख्य अभिव्यक्तिसँग सम्बन्धित जोडा मिलाउने, खाली ठाउँ भर्ने र क्लोज सी सम्बद्ध प्रश्नहरूको परीक्षण र अनौपचारिक कुराकानीको उपयोग गरी आवश्यक तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको छ, यसमा तथ्याङ्क सङ्कलनका लागि परीक्षणीय प्रश्नहरू र क्षेत्रटिपोटलाई साधन तथा टेप रेकर्डरलाई उपकरणका रूपमा प्रयोग गरिएको छ। यसरी सङ्कलित उच्चारणगत र लेख्य अभिव्यक्तिगत त्रुटिहरूलाई अलग अलग समूहमा तालिकीकरण गरिएको छ। उक्त तथ्याङ्कलाई तालिकाअनुरूप विश्लेषण गरी एस. पिट. कर्डरको त्रुटिविश्लेषणका प्रक्रियागत चरणहरू (त्रुटिको छनोट, पहिचान, वर्गीकरण, व्याख्या विश्लेषण र मूल्याङ्कन) अनुरूप क्रमबद्ध ढङ्गले छलफल गरिएको छ।

नतिजा एवम् छलफल

यहाँ माध्यमिक तहका सन्थालीभाषी विद्यार्थीले नेपाली भाषाको उच्चारण र लेख्य अभिव्यक्तिसँग सम्बन्धित पक्षको अध्ययन गरिएको छ। त्यसक्रममा उच्चारण तथा लेख्य पक्षसँग सम्बन्धित विभिन्न प्रश्नहरू र ती प्रश्नका जवाफलाई सविस्तार चर्चा गरिएको छ।

सन्थालीभाषी विद्यार्थीले नेपाली भाषाको उच्चारणमा गरेका त्रुटिहरू

उच्चारणगत त्रुटिहरू पहिचान गर्न नमुना विद्यार्थीलाई एक्काइस किसिमका प्रश्नहरू दिएकामा ती प्रश्नहरूमध्ये विद्यार्थीहरूले सोझ किसिमका प्रश्नहरूको उच्चारणमा कुनै पनि त्रुटि गरेनन् भने बाँकी पाँच प्रश्नमा विभिन्न किसिमका त्रुटिहरू गरेको पाइन्छ, जसलाई निम्नानुसार उल्लेख गरिन्छ :

तालिका १

उच्चारणगत त्रुटिहरू (सहभागी विद्यार्थी १६ जना)

क्र.सं.	त्रुटिका क्षेत्र र प्रश्न सङ्ख्या	त्रुटि गर्ने विद्यार्थी सङ्ख्या	त्रुटिको सङ्ख्या
१.	र/रेफ सम्बन्धी ६ वटा शब्दहरू	४	२
२.	संयुक्त वर्णसम्बन्धी ४ वटा शब्दहरू	१५	४
३.	त्व को उच्चारण सम्बन्धी ६ वटा शब्दहरू	४	६
४.	रि/कृसम्बन्धी ५ वटा शब्दहरू	३	२
५.	अजन्त र हलन्त सम्बन्धी ९ वटा शब्दहरू	१३	१

विद्यार्थीको उच्चारण सिपको परीक्षणका लागि सोधिएका एक्काइस किसिमका प्रश्नहरूमा सघोष/अघोष, अल्पप्राण/महाप्राण, ह/इ, ड/ढ, त/ट, क्ष/क्षे, अजन्त र हलन्त, र/रेफ, य/ए, अ/आ, य/ज, व/ओ, स/इस्, व/व, त्व, विश्राम, ण/न, ह, रि/ऋ (कृ, दृ, सु, वृ), शिरबिन्दु/चन्द्रबिन्दु र संयुक्त वर्णको उच्चारणसँग सम्बन्धित रहेका छन्। ती मध्ये पाँच किसिमका प्रश्नहरू र/रेफ, संयुक्त वर्ण, त्व, रि (कृ, दृ, सू, वृ) र अजन्त र हलन्तको उच्चारणमा त्रुटिहरू देखिएको पाइन्छ भने अन्यमा कुनै पनि त्रुटि देखिएन। र/रेफ सम्बन्धी छवटा शब्दहरू प्रश्न, धर्म, राजेन्द्र, प्रणाम, प्रमाण, प्राण दिएकोमा चारजना (२५%) विद्यार्थीले प्रणामलाई पर्णाम र प्रमाणलाई पर्माण उच्चारण गरेको पाइयो। संयुक्त वर्णसम्बन्धी चारवटा शब्दहरू विद्या, विद्वान्, क्लास र क्लब दिएकोमा दुईजना (१२.५%) ले विद्यालाई विधा, एघारजना (६८.७५%) ले विद्यालाई विदा, तेह्रजना (८१.२५%) ले विद्वान्लाई विद्दान्, एकजना (६.२५%) ले विद्वान्लाई विद्वान्, एकजना (६.२५%) ले क्लासलाई क्लास् तथा क्लबलाई क्लब उच्चारण गरेको पाइयो भने एकजना (६.२५%) ले कुनै पनि त्रुटि गरेको पाइएन। अजन्त र हलन्तसम्बन्धी नौवटा शब्दहरू काल, घर, सहर, जगत्, शरद्, आपत, बलवान्, पृथक् र वर दिएकोमा एघारजना (६८.७५%) ले वर लाई वर् र दुईजना (१२.५%) ले वर लाई वर् उच्चारण गरेको पाइयो। त्व को उच्चारणसम्बन्धी छवटा शब्दहरू मातृत्व, स्वामित्व, जातित्व, नेतृत्व, सतीत्व र भातृत्व दिएकोमा तीनजना (१८.७५%) ले सबै छवटै शब्दमा त्व को उच्चारण त्वा गरेको पाइयो भने अरूले कुनै पनि त्रुटि गरेको पाइएन। रि/ऋ (कृ, दृ, सु, वृ) सम्बन्धी पाँचवटा शब्दहरू कृपया, कृपा, दृष्टि, सृष्टि र वृद्धि दिएकोमा दुईजना (१२.५%) ले कृपया लाई किर्पया र तीनजना (१८.७५%) ले कृपा लाई किर्पा उच्चारण गरेको पाइयो। उपर्युल्लिखित उत्तरलाई हेर्दा विद्यार्थीले सबैभन्दा बढी त्रुटि संयुक्त वर्ण र त्व को उच्चारणमा १०० प्रतिशतसम्म र सबैभन्दा कम अजन्त र हलन्तको उच्चारणमा ११.११ प्रतिशतसम्म गरेको पाइयो भने रेफको उच्चारणमा ३३.३३ प्रतिशत र रि/ऋ को उच्चारणमा ४० प्रतिशतसम्म त्रुटि गरेको पाइयो।

सन्थालीभाषी विद्यार्थीले नेपाली भाषाको लेख्य अभिव्यक्तिमा गरेका त्रुटिहरू

लेख्य अभिव्यक्तिमा देखिने त्रुटिहरू पहिचान गर्न नमुना विद्यार्थीहरूलाई तेइस किसिमका प्रश्नहरू दिएकोमा तीन किसिमका प्रश्नहरू क्ष/क्षे, स/इस् र ह सँग सम्बन्धित प्रश्नहरूको जवाफमा कुनै किसिमका त्रुटि गरेको देखिएन भने बाँकी बिस किसिमका प्रश्नहरूको जवाफमा विभिन्न किसिमका त्रुटिहरू देखापरेका थिए, जसलाई तल तालिका नं. २ मा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका २

लेख्य अभिव्यक्तिगत त्रुटिहरू (सहभागी विद्यार्थी १६ जना)

क्र.सं.	त्रुटि भएका विषयक्षेत्र र सोधिएका प्रश्न सङ्ख्या	त्रुटि गर्ने विद्यार्थी सङ्ख्या	त्रुटिको सङ्ख्या
१.	पदसङ्गतिसम्बन्धी ६ वटा वाक्यहरू	१६	६
२.	लेख्य चिह्नसम्बन्धी ६ किसिमका वाक्य	१६	६
३.	शिरबिन्दु/चन्द्रबिन्दुसम्बन्धी ७ वटा शब्दहरू	१६	४
४.	अजन्त र हलन्तसम्बन्धी ७ वटा शब्दहरू	१४	५
५.	श,ष,स सम्बन्धी १० वटा शब्दहरू	४	६
६.	सघोष/अघोषसम्बन्धी ५ वटा शब्दहरू	११	४
७.	अल्पप्राण/महाप्राणसम्बन्धी ५ वटा शब्दहरू	६	४
८.	हि/इ सँग सम्बन्धित ७ वटा शब्दहरू	७	५
९.	य/ए सँग सम्बन्धित ५ वटा शब्दहरू	१२	३
१०.	रेफसँग सम्बन्धित ८ वटा शब्दहरू	१०	५
११.	अ/आ सँग सम्बन्धित ५ वटा शब्दहरू	४	२
१२.	य/ज सँग सम्बन्धित ५ वटा शब्दहरू	५	१
१३.	व/व सँग सम्बन्धित ९ वटा शब्दहरू	२	४
१४.	व/ओ सँग सम्बन्धित ८ वटा शब्दहरू	१०	५
१५.	विश्रामसँग सम्बन्धित ३ वटा शब्दहरू	१२	३
१६.	त्र/ण/न (नासिक्य) सम्बन्धी ९ वटा शब्दहरू		
१७.	भाषिका र विदेशी भाषासँग सम्बन्धित ४ वटा शब्दहरू		
१८.	पदयोग र पदवियोगसम्बन्धी १० वटा वाक्यहरू		
१९.	उँ/ऊँ सँग सम्बन्धित ५ वटा शब्दहरू	४	३
२०.	ज्ञ/ग्यँ सँग सम्बन्धित ३ वटा शब्दहरू	१	१

लेख्य अभिव्यक्तिसँग सम्बन्धित जवाफलाई विश्लेषण गर्दा पदसङ्गतिसम्बन्धी छ, किसिमका लिङ्ग, वचन, पुरुष, भाव, वाच्य र आदरसँग सम्बन्धित वाक्यहरू दिएकोमा दुईजना (१२.५%) ले वचन, पुरुष र भाव, एघारजना (६८.७५%) ले वचन, पुरुष, भाव र वाच्य तथा तीनजना (१८.७५%) ले सबै छ, किसिमका लिङ्ग, वचन, पुरुष, भाव, वाच्य र आदरसँग सम्बन्धित वाक्यहरूको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो। लेख्य चिह्नसम्बन्धी छ, किसिमका पूर्णविराम, अल्पविराम, अर्धविराम, विस्मय, उद्धरण र प्रश्नवाचक चिह्नसँग सम्बन्धित वाक्यहरू दिएकोमा चारजना (२५%) ले अल्पविराम, विस्मय र अर्धविराम, बाह्रजना (७५%) ले अल्पविराम, विस्मय, अर्धविराम र उद्धरण तथा तीनजना (१८.७५%) ले सबै छवटै वाक्य प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो। शिरबिन्दु/चन्द्रबिन्दुसम्बन्धी सातवटा अंगार, सुंगुर, पढें, देखौंला, छौं, बास (बनस्पति) र बसाइ (ठाउँ छोड्ने काम) शब्दहरू दिएकोमा चारजना (२५%) ले अंगार र सुंगुर तथा बाह्रजना (७५%) ले अंगार, सुंगुर, पढें र छौं शब्दको

प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । अजन्त र हलन्तसम्बन्धी सातवटा कपाल, क्लास, क्लब, विद्वान, जगत, आपत, बलवान शब्दहरू दिएकोमा तेह्र जना (८१.२५%) ले विद्वान, जगत, आपत र बलवान तथा एकजना (६.२५%) ले विद्वान, जगत, आपत, बलवान र कपाल शब्दको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । श/ष/स सम्बन्धी दशवटा आसा, शय, शिकार, शहर, सिसु, स्रोता, आसाढ, दृष्टि, मस्तिस्क, शस्ठी शब्दहरू दिएकोमा दुईजना (१२.५%) ले मस्तिस्क, एकजना (६.२५%) ले मस्तिस्क, शिकार, शहर, सिसु र स्रोता तथा एकजना (६.२५%) ले मस्तिस्क, शिकार, शहर, सिसु, स्रोता र शस्ठी शब्दको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । सघोष र अघोषसम्बन्धी पाँचवटा सप्पै, खुपै, किताप, ढोक्छ, साएप शब्दहरू दिएकोमा आठजना (५०% ले किताप, दुईजना (१२.५%) ले सप्पै, खुपै र किताप तथा एकजना (६.२५% ले सप्पै, खुपै, किताप र ढोक्छको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । अल्पप्राण र महाप्राणसम्बन्धी पाँचवटा आदा, साँज, साजा, बाग, रभर शब्द दिएकोमा तीनजना (१८.७५%) ले साजा, दुईजना (१२.५%) ले आदा, साँज, साजा तथा एकजना (६.२५%) ले आदा, साँज, साजा र रभरको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । हि/इ सम्बन्धी सातवटा साइँला, साउ, सइ, साइत्य, बइस्कार, कोइ, कार्बाई शब्द दिएकोमा पाँचजना (३१.२५%) ले सइ, एकजना (६.२५%) ले साइँला, साउ, सइ र साइत्य तथा एकजना (६.२५%) ले साइँला, साउ, सइ, साइत्य, बइस्कार शब्दको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । य/ए सम्बन्धी पाँचवटा मान्येवर, कर्तव्ये, सए, माननीए, भविष्य शब्दहरू दिएकोमा आठजना (५०%) ले मान्येवर तथा दुईजना (१२.५%) ले मान्येवर, कर्तव्ये, सए शब्दको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । रेफसँग सम्बन्धित आठवटा करम, परान, किरपया, धरम, किरपा, राजेन्द्र, पर्साद, किरिष शब्दहरू दिएकोमा छजना (३७.५%) ले किरपा, तीनजना (१८.७५%) ले किरपया, किरपा, पर्साद र किरिष तथा एकजना (६.२५%) ले किरपया, किरपा, पर्साद, किरिष र परान शब्दको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । अ/आ सम्बन्धी पाँचवटा आव, आहिले, आर्को, व्याक्ति, त्याहाँ शब्दहरू दिएकोमा दुईजना (१२.५%) ले व्याक्ति तथा दुईजना (१२.५%) ले व्याक्ति र त्याहाँ शब्दको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । य/ज सँग सम्बन्धित कार्ये, कार्येलय, कार्येक्रम, जोग्यता, जसोदा शब्दहरू दिएकोमा पाँचजना (३१.२५%) ले कार्ये शब्दको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । ब/व सँग सम्बन्धित नौवटा विशेष, विद्या, वास्तविक, विश्व, वातावरण, वतन, वर्ष, अम्वा, सम्बोधन शब्दहरू दिएकोमा एकजना (६.२५%) ले वर्ष तथा एकजना (६.२५% ले विद्या, विश्व, वर्ष र अम्वाको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । व/ओ सँग सम्बन्धित आठवटा ओकिल, ओर, ओटा, ओजन, वली, वदान, वरालो, वसारपसार शब्दहरू दिएकोमा नौजना (५६.२५%) ले ओकिल तथा एकजना (६.२५%) ले ओकिल, ओर, ओटा, ओजन र वसारपसार शब्दको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । विश्रामसँग सम्बन्धित तीनवटा वीर्ता, कपडा र चक्टी शब्द दिएकोमा चारजना (२५%) ले वीर्ता, चारजना (२५%) ले वीर्ता र कपडी तथा चारजना (२५%) ले दिएका तीनवटै शब्दको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । नासिक्य ज/ण/न सम्बन्धी नौवटा अन्चल, सन्जय, पिन्ड, गनेश, निर्मान, शरन, प्रनाम, गन्यमान्य शब्दहरू दिएकोमा आठजना (५०%) ले सन्जय तथा एकजना (६.२५%) ले अन्चल, सन्जय, पिन्ड र शरनको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । भाषिका र विदेशी भाषाबाट आएका भुँइसी, बुइनी, छनौट, बनौट शब्दहरू दिएकोमा दुईजना (१२.५%) ले छनौट, पाँचजना (३१.२५%) ले छनौट, बनौट र भुँइसी तथा चारजना (२५%) ले सबै चारवटै शब्दको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइन्छ । पदयोग र पदवियोगसम्बन्धी दशवटा वाक्यहरू दिएकोमा दुईजना (१२.५%) ले दुईवटा, एकजना (६.२५%) ले पाँचवटा तथा एकजना (६.२५%) ले छवटा वाक्यको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । उँ/ऊँ सम्बन्धी पाँचवटा तिमेरू, उनेरू, दिउँ, लिउँ र फिकुँ शब्दहरू दिएकोमा तीनजना (१८.७५%) ले दिउँ तथा एकजना (६.२५%) ले फिकुम, दिउँ र लिउँको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो । ज्ञ/ग्यँ सँग सम्बन्धित ग्याँनी,

विग्यान र ज्ञाँस शब्दहरू दिएकोमा एकजना (६.२५%) ले ग्याँनी शब्दको प्रयोगमा त्रुटि गरेको पाइयो ।

लेख्य अभिव्यक्तिसम्बन्धी प्रश्नको जवाफलाई विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा बढी त्रुटि पदसङ्गति, लेख्य चिह्न, विश्राम तथा भाषिका र विदेशी भाषाका शब्दको प्रयोगमा १०० प्रतिशत र सबैभन्दा कम य/ज सम्बन्धी प्रश्नको जवाफमा २० प्रतिशत गरेको पाइयो । त्यसैगरी सघोष/अघोष र अल्पप्राण/महाप्राणको प्रयोगमा ८० प्रतिशत, अजन्त/हलन्त र हि/इ को प्रयोगमा ७१.४२ प्रतिशत, रेफ र व/ओ को प्रयोगमा ६२.५ प्रतिशत, श/ष/स, य/ए, पदयोग/पदवियोग र उँ/ऊँ को प्रयोगमा ६० प्रतिशत, शिरबिन्दु/चन्द्रबिन्दुको प्रयोगमा ५७.१४ प्रतिशत, ब/व र नासिक्यको प्रयोगमा ४४.४४ प्रतिशत, अ/आ को प्रयोगमा ४० प्रतिशत र ज्ञ/ग्यँ को प्रयोगमा ३३.३३ प्रतिशतसम्म त्रुटि भएको पाइयो ।

कर्डर (सन् २००८) को त्रुटिविश्लेषणका प्रक्रियागत चरणहरू त्रुटिको छनोट, पहिचान, वर्गीकरण, व्याख्या-विश्लेषण र मूल्याङ्कन अनुसार निम्नानुसार छलफल र व्याख्या विश्लेषण गर्न सकिन्छ । सर्वप्रथम सन्थालीभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा सिक्दा विभिन्न पक्षसँग सम्बन्धित त्रुटिहरू गरेको पाइन्छ । उपर्युल्लिखित तालिकामा त्रुटिहरूलाई कर्डरको प्रक्रिया भैँ त्रुटि चयन गर्ने, छानिएका त्रुटि कस्ता स्वरूप र प्रकृतिका हुन् भनी पहिचान भएपछि खास समूह र वर्गमा विभाजन गरी तिनको व्याख्या र विश्लेषण गरी निष्कर्षमा पुग्ने काम भएको छ ।

माध्यमिक तहमा अध्ययनरत सन्थालीभाषी विद्यार्थीका उच्चारण र लेख्य त्रुटिहरूलाई हेर्दा धेरैजसो त्रुटिहरू व्यवहारवादी सिकाइ सिद्धान्तले उल्लेख गरे भैँ वातावरणले सिकाइलाई प्रभावित गर्दछ, भन्ने मान्यता अनुरूप त्रुटि भएको मान्न सकिन्छ भने केही चाहिँ मनोवादी सिकाइ सिद्धान्तले उल्लेख गरे भैँ भाषा सिकाइमा सिकारुको आन्तरिक क्षमता र दृष्टिकोणअनुरूप भएको मान्न सकिन्छ । उनीहरूको कथ्य अभिव्यक्तिलाई हेर्दा तुलनात्मक रूपमा कम त्रुटि भए पनि लेख्य अभिव्यक्तिमा अत्यधिक त्रुटि भएको पाइन्छ । यो भाषिक वातावरणको प्रत्यक्ष प्रभावले भएको मान्न सकिन्छ किनकि उनीहरूको नेपाली सिकाइको वातारण सो भाषा सिक्नका लागि पर्याप्त देखिँदैन । उनीहरूले आफ्नो घरपरिवार र समुदायमा आफ्नै मातृभाषाको प्रयोग गरेको र नेपाली भाषालाई कम प्रयोग गरेको पाइयो । त्यस्तै विद्यालयमा समेत आफ्नै समुदायका विच निकटता राखेको, सकेसम्म शिक्षक र अन्य साथीसँगको विषयवस्तुको छलफलमा बाहेक आफ्नै भाषा प्रयोगलाई प्राथमिकता दिएको देखियो । त्यस्तै कक्षामा शिक्षकले मातृभाषी नेपाली विद्यार्थीलाई भैँ एकैनासको भाषिक वातावरण उपलब्ध गराई उनीहरूलाई थप अवसर दिएको पाइएन जसले गर्दा पनि नेपाली सिकाइमा कठिनाइ भएको देखियो । केवल शिक्षक र अन्य समुदायका साथीसँगको निश्चित समयको भाषा प्रयोगको अवसरले मात्र नेपाली सिकाइ प्रभावकारी हुन कठिन भएको हो भन्न सकिन्छ । अर्कातर्फ समान वातावरण र अवसरमा पनि केही विद्यार्थीले कथ्य र लेख्य दुवै अभिव्यक्तिमा केही फरक प्रकृतिका त्रुटि गरेको पाइयो जहाँ उनीहरूको सिकाइ वातावरणभन्दा आफ्नो आन्तरिक क्षमता र दृष्टिकोणले प्रभाव पारेको हो कि भन्ने अनुमान गर्न सकिन्छ जुन मनोवादी सिकाइ सिद्धान्तअनुरूपको सिकाइ भएको हो भन्न सकिन्छ ।

सन्थालीभाषी विद्यार्थीका नेपाली उच्चारणसम्बद्ध त्रुटि निराकरणका उपायहरू

त्रुटिको निराकरणका लागि जस्तो प्रकृतिको समस्या आएको हो सोहीअनुसार उपायहरू अपनाउनुपर्ने हुन्छ । अधिकारी (२०६९) ले उच्चारण शिक्षणका तरिका शीर्षकमा समस्यापूर्ण क्षेत्रको

पहिचान गरी त्रुटिको कारण पत्ता लगाउने, भाषाको तहगत एकाइको उच्चारणगत अभ्यास गराउने, शुद्धोच्चारणको अभ्यास गराउने, मिश्रित वर्णहरूलाई अलग गरेर उच्चारणको अभ्यास गराउने, यति, गति र विश्राम अनुरूपको उच्चारणमा अभ्यास गराउने, श्रुतिलेखको अभ्यास गराउने आदि उपायहरू बताएका छन् । सन्थालीभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषाको उच्चारणमा गर्ने त्रुटिहरू पनि अन्यभाषी समुदायका त्रुटिहरूसँग धेरै हदसम्म मेल खाएको देखिन्छ । तिनको निराकरणका विभिन्न त्रुटिको स्वरूप र प्रकृतिअनुरूपका उपायहरू अपनाउनु पर्ने हुन्छ ।

कथ्य अभिव्यक्तिमा देखिएका समस्यापूर्ण क्षेत्र पहिचान गरी ध्वन्यात्मक विशेषता मिल्दा शब्द र वाक्यको सूची तयार गरेर तिनको कारण पत्ता लगाई विद्यार्थीलाई विभिन्न समूहमा बाँडेर आवश्यकतानुसार नमुना सामग्री तयार गरी मानक उच्चारणको अभ्यास गराउनुपर्दछ । विद्यार्थीमा आत्मविश्वास बढाउन सङ्कोच, हीनताबोध हटाई संवादात्मक र वादविवादात्मक अभ्यास गराउनुपर्दछ । वर्णदेखि अनुच्छेदसम्मका तहमा सकेसम्म त्रुटिको जोडी बनाएर अभ्यास गराउनुपर्दछ । उस्तै किसिमका अर्थभेदक र अर्थभेद नभएका शब्दहरूलाई पालैपालो उच्चारणको अभ्यास गराउनुपर्दछ । उच्चारणगत प्रतिस्पर्धा गराई सस्वरवाचन, हिज्जे प्रतियोगिताजस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्दछ । संयुक्त र मिश्र वर्णहरूलाई टुक्र्याएर पहिले अलग अलग त्यसपछि एकैचोटि उच्चारणको अभ्यास गराउनुपर्दछ । यति, गति, विश्राम, आघात, अनुतानजस्ता पक्षको ख्याल गरी उच्चारणको अभ्यास गराउनुपर्दछ । पर्याप्त रूपमा पूरक र शैक्षिक सामग्रीको प्रयोग गरी उच्चारणको अभ्यास गराउनुपर्दछ । उच्चारण अङ्गहरूमा समस्या भएका विद्यार्थीहरूलाई दक्ष चिकित्सकद्वारा उपचार गर्न प्रबन्ध मिलाउनुपर्दछ । प्रभावकारी एवम् निरन्तर मूल्याङ्कन र अनुगमन तथा पृष्ठपोषणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

सन्थालीभाषी विद्यार्थीका नेपाली लेख्य अभिव्यक्तिसम्बन्धी त्रुटि निराकरणका उपायहरू

नेपाली भाषाको लेख्य अभिव्यक्तिसँग सम्बन्धित त्रुटिहरू निराकरण गर्न वास्तविक त्रुटि क्षेत्रहरू पहिचान गरी सोही किसिमका निराकरणका उपायहरू अपनाउनुपर्दछ । शर्मा र पौडेल (२०६८) ले लेख्य अभिव्यक्तिको शुद्धीकरण शीर्षकमा यसलाई भाषिक व्यवस्थाको शुद्धीकरण र रचनाको शुद्धीकरण भनेर विभाजन गरेका छन् । भाषिक व्यवस्थाको शुद्धीकरण अन्तर्गत वर्णविन्यासगत, शब्दविन्यासगत र वाक्यविन्यासगत अथवा व्याकरणात्मक शुद्धीकरण गर्ने कुरा उल्लेख गरेका छन् भने रचनाको शुद्धीकरण अन्तर्गत व्याकरणदेखि बाहेकका रचनागत ढङ्ग, ढाँचा, शैली, वैचारिक सङ्गठन, सिलसिलाबद्धता, अभिव्यक्तिगत शैली आदिको शुद्धीकरण भनेर प्रस्तुत गरेका छन् । सन्थालीभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषाको लेखाइका क्रममा गर्ने त्रुटिहरू नेपाली भाषाका वर्णविन्यासगत, शब्दविन्यासगत र वाक्यविन्यासगत प्रकृतिका त्रुटिहरू रहेका छन् । ती त्रुटिहरू निराकरणका लागि कालो / सेतो पाटी र उनीहरूको कापी प्रयोग गरेर त्रुटि सच्यादिन सकिन्छ । विद्यार्थीहरूलाई प्रतिस्पर्धात्मक ढङ्गले लेख्न लगाई अङ्क दिएर गल्ती निर्देश गरी शुद्ध गराएर त्रुटि कम गर्न सकिन्छ । उनीहरूका विचमा लिखित प्रश्नोत्तर गराएर, सामूहिक रूपमा टिप्पणी गर्न लगाएर, कापी साटासाट गरेर समेत त्रुटि न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ । उनीहरूका विचमा प्रतियोगितात्मक लिखित क्रियाकलाप गराएर, सहकार्यात्मक अभ्यास गराएर र उनीहरूलाई हौसला प्रदान गरेर त्रुटि निराकरण गर्न सकिन्छ । साथै पाठ्यपुस्तकमा रहेका सामग्रीलाई आधार मानेर आधिकारिक व्याकरणिक सामग्रीको समेत सहयोग लिई प्रयोगमूलक ढङ्गले अभ्यासात्मक क्रियाकलाप सञ्चालन गरेर समेत उनीहरूको त्रुटि न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ ।

निष्कर्ष

प्रस्तुत अध्ययनबाट सन्थालीभाषी विद्यार्थीहरूले कथ्य नेपालीसँग सम्बन्धित केही र लेख्य नेपालीसँग सम्बन्धित धेरै किसिमका त्रुटिहरू गरेको देखिन्छ। उनीहरूको नेपाली शब्दोच्चारणका संयुक्त वर्ण, त्व, ऋ/रि, रेफ जस्ता क्षेत्रहरूमा धेरै त्रुटि भएको पाइन्छ भने लेख्य प्रयोगमा चाहिँ लेख्य चिह्न, पदसङ्गति, विश्राम, भाषिका र विदेशी भाषाका शब्दको प्रयोग, अजन्त र हलन्त, अल्पप्राण र महाप्राण जस्ता क्षेत्रमा उल्लेख्य रूपमा त्रुटिहरू देखापरेका छन्। यस्ता त्रुटिहरू केवल फरक मातृभाषा एकै कारण र प्रभावले मात्र नभई अन्य विभिन्न पक्ष र प्रभावकका कारणले देखापरेको पाइन्छ। ती त्रुटिहरूमध्ये कतिपय कर्डरले उल्लेख गरेभैं अनुपयुक्त शिक्षण विधिको प्रयोग र सिकाउने व्यक्तिको अपूर्ण तयारीका कारणले भएका देखिन्छन् भने धेरैजसो त्रुटिहरू सिकाइ वातावरण, मातृभाषाको प्रभाव, सिकारुको असावधानी र लापवाहीका कारणले भएको देखिन्छ। त्रुटिरहित भाषा सिकाइ असम्भव भए पनि त्रुटिलाई न्यूनीकरण गरी भाषा सिकाउने कार्य चाहिँ सम्भव देखिन्छ। त्यसैले भाषिक पृष्ठभूमिको ख्याल गरी सोही प्रकृतिको भाषा पाठ्यक्रम र सामग्री प्रयोग गरी शिक्षण सिकाइ गर्न सकेमा ती विद्यार्थीहरूको नेपाली भाषा सिकाइ धेरै हदसम्म सहज र प्रभावकारी बन्न सक्छ भने कर्डरले सुभाए भैं उपयुक्त शिक्षण विधि र तरिकाको प्रयोगबाट शिक्षण गर्न सकेमा कमभन्दा कम त्रुटिमा सिकाइ गरी दोस्रो भाषा पनि मातृभाषा जस्तै गरेर सिकाउन सकिन्छ। तसर्थ दोस्रोभाषी नेपाली विद्यार्थीलाई मानक नेपाली सिकाउनका लागि वर्तमान पाठ्यक्रम, पाठ्यसामग्री र शिक्षण विधि लगायत विभिन्न पक्षमा सुधार गर्न जरुरी देखिन्छ।

सन्दर्भसामग्री

- अधिकारी, हेमाङ्ग राज (२०६२), *सामाजिक र प्रायोगिक भाषाविज्ञान*, काठमाडौँ : रत्न पुस्तक भण्डार ।
- अधिकारी, हेमाङ्ग राज (२०६९), *नेपाली भाषा शिक्षण*, काठमाडौँ : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
- आदिवासी जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान (२०५८), *आदिवासी जनजाति कार्यक्रमहरूको सँगालो २०७५*, ललितपुर : नेपाल सरकार ।
- बन्धु, चूडामणि (२०७३), *भाषाविज्ञान*, (नवौँ संस्क.), काठमाडौँ : साभा प्रकाशन ।
- भट्टराई, रामप्रसाद र दाहाल, टेकनाथ (२०६४), *सामान्य तथा प्रायोगिक भाषाविज्ञान*, काठमाडौँ : पुस्तक घर ।
- भण्डारी, पारसमणि र नेपाल, शक्तिराज (२०६७), *प्रायोगिक भाषाविज्ञानका प्रमुख आयाम*, काठमाडौँ : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
- राई, लगन र हाँस्दा, दुर्गा (२०७५), *सन्थाल जातिको चिनारी*, ललितपुर : आदिवासी जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान ।
- राष्ट्रिय जनगणना (२०७८), *राष्ट्रिय जनगणना आयोगको प्रतिवेदन*, काठमाडौँ : नेपाल सरकार ।
- शर्मा, केदार प्रसाद र पौडेल, माधव प्रसाद (२०६८), *नेपाली भाषाशिक्षणका सन्दर्भहरू*, काठमाडौँ विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
- Corder, S.P. (2008). *Error analysis, interlanguage and second language acquisition*, 8(4). Retrieved from <https://www.cambridge.org/>
- Denizer, E.N. (2017). *Does Mother tongue interfere in second language learning?* Journal of Foreign Language Education and Technology. Retrieved from <https://www.jflet.com/>